

Secretaria de la dona

SITUACIÓ DE LA DONA AL MERCAT DE TREBALL A CATALUNYA

PROPOSTES SINDICALS

Aquest 8 de Març volem donar a conèixer la situació, encara de discriminació, que pateixen les dones catalanes en el mercat de treball, en relació als homes, tal com demostren tots els indicadors analitzats.

Tot i que en els darrers anys s'ha produït un estancament de l'activitat i ocupació dels homes, la taxa d'activitat de les dones en els darrers 5 anys ha crescut 5.9 punts. Malgrat això encara hi ha una diferència de 20.2 punts (taula 1).

Un cas similar passa amb l'ocupació femenina que ha crescut 7.1 punts, però mantenint una diferència de 20.5 punts (taula 2).

Aquests indicadors demostren que les dones estan disposades a entrar al mercat del treball, i no abandonar-lo, i en tot cas, és el mercat de treball qui no permet el accés de les dones, tal com veurem més endavant.

Taula 1

**Població activa i taxa d'activitat per sexe. Catalunya.
Enquesta de població activa (2001-2005)**

4T. TRIMESTRE		HOMES	DONES	TOTAL
2001	taxa	69,4	46,0	57,4
	milers	1.776.400	1.248.000	3.024.400
2002	taxa	69,8	47,2	58,2
	milers	1.795.400	1.287.300	3.082.700
2003	taxa	70,7	49,1	59,6
	milers	1.826.200	1.345.900	3.172.100
2004	taxa	69,6	50,1	59,0
	milers	1.804.300	1.377.400	3.181.700
2005	taxa	72,1	51,9	61,8
	milers	2.059.200	1.539.000	3.598.200
Variació 2001- 2005	taxa	2,7	5,9	4,4
	milers	282.800	291.000	573.800

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Idescat

Secretaria de la dona

Taula 2

**Població ocupada i taxa d'ocupació per sexe. Catalunya.
Enquesta de població activa (2001-2005)**

		HOMES	DONES	TOTAL
4t. Trimestre				
2001	taxa	65,0	40,6	52,4
	milers	1.662.200	1.099.500	2.761.700
2002	taxa	64,6	41,2	52,6
	milers	1.663.600	1.123.200	2.786.800
2003	taxa	65,9	43,3	54,3
	milers	1.702.100	1.187.500	2.889.700
2004	taxa	64,9	44,2	54,3
	milers	1.683.100	1.217.500	2.900.600
2005	taxa	68,2	47,7	57,7
	milers	1.946.200	1.413.000	3.359.200
Variació 2001-2005	taxa	3,2	7,1	5,3
	milers	284.000	313.500	597.500

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Idescat

Una atenció especial mereix l'atur, que durant aquests darrers anys ha mantingut quasi el mateix diferencial entre homes i dones. En valors absoluts encara que l'activitat i l'ocupació de les dones sigui superior en els homes, l'atur femení és superior (taula 3).

Taula 3

**Població aturada i taxa d'atur per sexe. Catalunya.
Enquesta de població activa (2001-2005)**

		HOMES	DONES	TOTAL
4T. TRIMESTRE				
2001	taxa	6,4	11,9	8,7
	milers	114.200	148.500	262.600
2002	taxa	7,3	12,7	9,6
	milers	131.800	164.100	295.800
2003	taxa	6,8	11,8	8,9
	milers	124.100	158.300	282.400
2004	taxa	6,7	11,6	8,8
	milers	121.200	159.900	281.100
2005	taxa	5,5	8,2	6,6
	milers	113.000	126.100	239.100
Variació 2001-2005	taxa	-0,9	-3,7	-2,1
	milers	1.200	22.400	23.600

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Idescat

Durada de l'atur i gènere

En aquesta part de l'anàlisi volem fixar-nos en el temps que homes i dones, comparativament, estan en aquesta situació (aquesta dada prové de l'atur registrat, per tant els valors són mensuals).

Mostrarem les dades desagregades per gènere, amb l'objectiu de veure si hi ha una correlació entre el gènere i el temps que ens passem a l'atur. Vegem les dades al gener d'aquest any 2006 (taula 4):

Taula 4

Atur registrat per sexe i antiguitat de la demanda (valors absoluts). Catalunya. Departament de Treball i Indústria (gener 2006)

	-6 MESOS	DE 6 A 12 MESOS	+DE 12 MESOS
Homes	73.657	18.405	25.158
Dones	74.611	23.144	54.929
Total	148.268	41.549	80.087

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Gabinet tècnic del Dept. de Treball i Indústria

Si aquestes dades les mostrem en percentatge segons cada sexe, obtenim la següent taula pel gener de 2006 (taula 5):

Taula 5

Atur registrat per sexe i antiguitat de la demanda (percentatges). Catalunya. Departament de Treball i Indústria (gener 2006)

	-6 MESOS	DE 6 A 12 MESOS	+DE 12 MESOS
Homes	49,7%	44,3%	31,4%
Dones	50,3%	55,7%	68,6%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Gabinet tècnic del Dept. de Treball i Indústria

Secretaria de la dona

Observem com continuen havent-hi diferències remarcables entre gèneres, així doncs, podem afirmar que hi ha una relació directa entre la durada de la situació d'atur i el gènere.

Com pot observar-se a la taula 5, si bé existeix un equilibri entre homes i dones aturats/des que porten menys de sis mesos a l'atur, aquesta igualtat es trenca quan ens fixem en els percentatges que ens indica la tercera columna a on es veu clarament que les dones pateixen en major mesura que els homes l'atur de llarga durada. Com pot observar-se, del total de persones que porten a l'atur més de 12 mesos un 31.4% són homes i un 68.6% són dones.

L'ocupació de les dones

En primer lloc, cal destacar que la majoria de les dones ocupades ho són com assalariades en un 86.3% davant un 80.1% dels homes al 2005, segons dades extretes del Idescat podem dir que l'ocupació de les dones passa pel treball assalariat.

El nivell de formació de les dones té una relació directe amb la seva ocupació, com més formació tenen major és el número d'ocupació. Un 39.06%, a l'any 2005, de les dones ocupades tenen estudis superiors aquí és on hi ha un diferencial menor en números absoluts amb els homes (taula 6).

Una menció especial mereix el fet demostrable que segons fonts universitàries les dones tenen un major nivell de formació que els homes. Les dones sense estudis o amb estudis primaris tan sols representen un 14.66% de les dones ocupades a l'any 2005.

En canvi, els homes s'ocupen d'una forma més homogènia, independentment del nivell de formació, sobretot els que tenen una educació secundària de 1a etapa, en concret els que estudien cicles formatius.

Taula 6

**Població ocupada per sexe i nivell de formació assolit.
Catalunya.
Enquesta de població activa (4t trimestre de 2005)**

	HOMES	DONES	TOTAL
Analfabets i educació primària	397.700	207.200	604.900
Educació secundària 1a. etapa	529.000	300.500	829.500
Educació secundària 2a. etapa	436.500	353.300	789.800
Educació superior	583.000	552.000	113.500
Total	1.946.200	1.413.000	3.359.200

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Idescat

Això no vol dir que les dones ocupin els llocs de treball més qualificats, sinó a l'inrevés, que hi ha més exigències de formació per contractar a una dona i, al mateix temps, existeix una forta segregació del col·lectiu femení.

Secretaria de la dona

La segregació ocupacional

La segregació ocupacional es concentra en uns determinats sectors econòmics, especialment el sector serveis, i en unes categories laborals i oficis determinats. És el que s'anomena la doble segregació: horitzontal i vertical. Es mantenen branques d'activitat per a l'un i l'altre sexe, sectors hegemònicament masculins o femenins, i qualificacions específicament femenines o típicament masculines, acompanyant-se a més de diferents valoracions socials i econòmiques d'unes i altres feines. Aquesta concentració configura una situació amb greus conseqüències laborals i una dificultat de desenvolupament de la carrera professional per a les dones.

En primer lloc, pel que fa a les dones, es produeix una major concentració en els sectors d'ensenyament, sanitat, comerç, hostaleria, personal domèstic, tèxtil, confecció, en definitiva, en el sector serveis.

La presència de les dones se situa precisament en aquells sectors més vinculats a la "reproducció social", és a dir, a aquelles activitats que proporcionen a la societat els mecanismes per garantir la seva supervivència col·lectiva com a entitat social i cultural: sanitat, ensenyament, serveis socials i personals, etc. Activitats que són un reflex de les activitats que les dones han estat desenvolupant tradicionalment a les llars (l'educació dels fills, l'atenció als malalts i als familiars de més edat i, en general, les tasques domèstiques habituals). És a dir, la segregació laboral de les dones es manifestaria en la mesura que el mercat de treball sembla orientar l'activitat de les dones respecte a aquelles tasques més fàcilment assimilables a les que tradicionalment els han estat assignades (així no ens ha de sorprendre tampoc la seva presència més acusada en els serveis de neteja, serveis domèstics, i a l'hostaleria, i que els sectors industrials amb major presència de dones siguin precisament confecció i el tèxtil).

Els homes, a diferència de les dones, estan distribuïts de manera més relativament homogènia en el conjunt de tots els sectors de la producció monopolitzant determinats sectors com són el transport i la construcció (taula 7).

Secretaria de la dona

Taula 7

**Població ocupada assalariada per sexe i branques d'activitat (2 dígits CNAE) (milers de persones). Catalunya.
Enquesta de població activa (4t trimestre de 2005)**

	DONES	HOMES
Agricultura, ramaderia, caça i activitats dels serveis que s'hi relacionen	5,4	28,5
Silvicultura, explotació forestal i activitats dels serveis que s'hi relacionen	0,0	2,7
Pesca, aqüicultura i activitats dels serveis que s'hi relacionen	0,6	0,4
Extracció i aglomeració d'antracita, hulla, lignit i torba	0,0	0,0
Extracció de petroli brut i de gas natural; activitats dels serveis relacionats amb les explotacions petrolíferes i de gas, excepte les activitats de prospecció	1,0	1,3
Extracció de minerals d'urani i de tori	0,0	0,0
Extracció de minerals metàl·lics	0,0	0,0
Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	0,1	0,9
Indústries de productes alimentaris i begudes	31,5	58,7
Indústries del tabac	0,0	0,9
Indústries tèxtils	22,8	27,6
Indústries de la confecció i de la pelleteria	15,0	3,6
Preparació, adob i acabament del cuir; fabricació d'articles de marroquineria i viatge; articles de guarnicioneria, talabarderia i sabateria	0,6	2,4
Indústries de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria	3,3	19,0
Indústries del paper	4,1	10,3
Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	22,0	32,0
Coqueries, refinació de petroli i tractament de combustibles nuclears	0,5	1,8
Indústries químiques	23,6	52,6
Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	7,6	19,9
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	4,4	19,1
Metal·lúrgia	1,2	19,5
Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equips	10,3	60,2
Indústries de la construcció de maquinària i equips mecànics	10,1	53,0
Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	2,1	2,0
Fabricació de maquinària i materials elèctrics	2,8	14,7
Fabricació de materials electrònics; fabricació d'equips i aparells de ràdio, televisió i comunicacions	3,9	7,2
Fabricació d'equips i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	5,0	7,0
Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	23,2	44,2
Fabricació d'altres materials de transport	1,6	5,7
Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	9,5	17,5
Reciclatge	0,0	2,8
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	3,4	10,8
Captació, potabilització i distribució d'aigua	2,5	2,1
Construcció	16,4	255,9

Secretaria de la dona

Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; venda al detall de combustible per a vehicles de motor	10,9	41,6
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, excepte vehicles de motor i motocicletes	37,0	66,3
Comerç al detall, excepte el comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i efectes domèstics	152,4	55,5
Hostaleria	76,0	69,4
Transport terrestre; transport per canonades	8,9	76,4
Transport marítim, de cabotatge i per vies de navegació interiors	2,8	1,7
Transport aeri i espacial	2,0	3,5
Activitats afins al transport; activitats d'agències de viatges	15,3	26,4
Correus i telecomunicacions	18,2	26,8
Mediació financera, excepte assegurances i plans de pensions	21,8	33,1
Assegurances i plans de pensions, excepte la Seguretat Social obligatòria	8,9	7,0
Activitats auxiliars de la mediació financera	3,7	0,6
Activitats immobiliàries	15,0	6,8
Lloguer de maquinària i equips sense operari, d'efectes personals i efectes domèstics	1,6	5,1
Activitats informàtiques	5,6	30,7
Recerca i desenvolupament	2,2	4,3
Altres activitats empresarials	109,6	80,8
Administració pública, defensa i Seguretat Social obligatòria	62,0	90,2
Educació	127,2	54,1
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	143,8	44,7
Activitats de sanejament públic	2,4	6,4
Activitats associatives	6,8	1,4
Activitats recreatives, culturals i esportives	29,8	29,6
Activitats diverses de serveis personals	23,5	4,3
Llars que ocupen personal domèstic	102,6	5,8
Organismes extraterritorials	0,0	0,0
Total	1.224,3	1.556,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'EPA

Secretaria de la dona

La temporalitat de les dones

La temporalitat de les dones en aquest darrers anys s'ha anat reduint d'una forma més progressiva que la dels homes, tot i així podem veure que encara hi ha un diferencia de 3.4 punts.

Taula 8

Taxa de temporalitat per sexe. Catalunya. Enquesta de població activa (2001-2005)

4T. TRIMESTRE	HOMES	DONES	TOTAL
2001	21,5	29,2	24,2
2002	18,4	26,0	21,7
2003	20,6	25,1	22,5
2004	20,1	22,8	21,3
2005	23,9	27,3	25,4
Variació 2001-2005	2,4	-1,9	1,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Idescat

La contractació a temps parcial continua essent femenina. Un 22% % dels contractes de les dones ho són a temps parcial, davant del 4,1% dels homes. Segons dades del INEM, de tots els contractes firmats a temps parcial al gener de 2006 el 66.6% correspon a dones.

Taula 9

Població ocupada assalariada per sexe i tipus de jornada (valors absoluts i percentatges). Catalunya. Enquesta de població activa (4t trimestre de 2005)

	HOMES	% HOMES	DONES	% DONES
Temps complet	1.867.200	95,9	1.101.900	78,0
Temps parcial	79.000	4,1	311.000	22,0
Total	1.946.200	100	1.413.000	100

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Idescat

Cal assenyalar també que a l'any 2005, el 17.26% de les dones assalariades s'ocupen en el sector públic, on l'accés és menor que en el sector privat. L'ocupació dels homes assalariats en el sector públic és del 9.68% a l'any 2005. Però dintre d'aquest sector podem apreciar com la taxa de temporalitat de les dones és més gran que la dels homes.

Discriminació retributiva¹

La discriminació retributiva per raó de sexe es troba intrínsecament vinculada al desigual valor que s'adjudica a les feines realitzades per homes i per dones i al fenomen de la segregació ocupacional.

Segons l'Institut Nacional d'Estadística, a l'enquesta sobre l'Estructura Salarial 2002, pràcticament a totes les CCAA, el salari mig de les dones va ser entre un 25% i un 35% inferior al salari mig dels homes.

Si analitzem quins sectors van tenir un increment salarial superior a la mitjana al 2002 (Indústria, Serveis de transport, intermediació financera, Sanitat), veurem que coincideix amb els sectors ocupats majoritàriament per homes a excepció del cas de la Sanitat.

Al contrari els sectors amb un increment salarial inferior a la mitjana durant el mateix any (Construcció, Comerç, Hostaleria, Servies empresarials, Ensenyament i Serveis personals) són, a excepció de la construcció, els sectors on s'ocupen la major part de les dones.

També a l'any 2002 el nivell de salari mig a la jornada de temps parcial va ser inferior en més d'un 50% al salari mig total. Aquest és l'altre element que provoca les diferències salarials, ja que el 79.7% dels contractes a temps parcial són de dones.

Taula 10

Guany mitjà brut anual per persona, per sexe i tipus de jornada (euros). Catalunya.
Enquesta d'estructura salarial (2002)

	HOMES	DONES
Temps complet	24.774,63	18.132,91
Temps parcial	9.337,91	8.231,32

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

¹ Les dades sobre discriminació retributiva no estan actualitzats perquè l'última enquesta d'estructura salarial generada per l'INE és de l'any 2002.

Secretaria de la dona

Taula 11

Guany mitjà brut per hora per persona, per sexe i tipus de jornada (euros). Catalunya.
Enquesta d'estructura salarial (2002)

	HOMES	DONES
Temps complet	9,99	7,51
Temps parcial	8,92	6,82

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE

Les repercussions per la salut

Coneixem que en la relació condicions de treball i salut existeix una mirada de gènere específica. Les dones (pels treballs que desenvolupem i com els desenvolupem) estem exposades principalment a riscos relacionats amb l'ergonomia i els factors psicosocials, els grans oblidats per la cultura predominant de la prevenció.

D'altra banda, també coneixem que existeixen riscos específics de gènere, entre els que destaquem:

- La doble presència o doble jornada laboral
- L'assetjament sexual
- Les situacions de discriminacions. Actualment, coneixem que la manca de recolzament social es relaciona amb l'estrès, l'estat de salut general i una major mortalitat. D'altra banda, la inseguretats en el treball es relaciona amb l'estrès.

tots ells riscos que habitualment les polítiques de prevenció no els consideren.

La cultura i pràctica predominant de la prevenció fa invisibles les condicions de treball i salut de les dones, ja que habitualment es centren quasi de forma exclusiva en els riscos de seguretat i els accidents de treball.

El darrer informe d'indicadors de salut laboral a Catalunya (any 2003) ens assenyala, un cop més, que per la mirada de gènere a las polítiques de prevenció cal mirar sobre tot els riscos d'ergonomia i d'organització del treball, així com les malalties professionals.

Secretaria de la dona

Taula 12. Patologia relacionada amb el treball notificada a Catalunya a 2003

	DONES		HOMES	
	Núm.	%	Núm.	%
Accidents de treball mortals en jornada	5	3,3	146	96,7
Accidents de treball no mortals en jornada	37.454	22	132.440	78
Accidents de treball mortals in itinere	15	16,7	75	83,3
Accidents de treball no mortals in itinere	5.630	40,4	8.298	59,6
Malalties professionals amb baixa ²	2.808	44,4	3.516	55,6
Malalties sentinella ³	623	47,3	694	52,6

Font: Generalitat de Catalunya

Com veiem en el quadre anterior les diferències homes/dones en relació als accidents de treball és molt elevada, i es perd quan mirem les malalties professionals i les malalties relacionades amb el treball o malalties sentinella.

Gràcies a la pressió sindical està previst que en aquest 2006 s'aprovi una normativa de declaració de malalties professionals i esperem que sigui una oportunitat per a visualitzar una part de la realitat de les condicions de treball i salut de les dones.

La mobilitat com a factor de discriminació envers a les dones⁴

La manca de transport públic que ens comuniquin amb els centres de treball crea una important discriminació entre les persones que tenen la possibilitat d'utilitzar el cotxe privat i les que no. Hi ha dones que s'han vist obligades de rebutjar ofertes de treball per la impossibilitat de poder-hi arribar.

A més hem de tenir en compte que els múltiples rols que porten a terme les dones provoquen unes necessitats d'accessibilitat i mobilitat determinades, ja que necessiten compaginar les tasques laborals, domèstiques i de cura de les persones.

Si analitzem les diferències de gènere en les pautes i hàbits de mobilitat laboral podem veure que la majoria dels homes utilitzen el transport individual mecànic i la majoria de les dones utilitzen el transport col·lectiu o van a peu.

² Atenció: diferents estudis calculen que només entre el 3 i el 10% de les malalties professionals són declarades.

³ Malaltia sentinella: malalties relacionades amb el treball diagnosticades a partir de la intervenció del sistema públic de salut

⁴ Les dades no estan actualitzades perquè aquesta enquesta es fa cada 5 anys i encara no s'han publicat les dades corresponents a 2005.

Secretaria de la dona

Taula 13

Diferències de gènere en les pautes i hàbits de mobilitat laboral

any 2000	HOMES	DONES
a peu	14,2	29,9
individual mecànic	61,8	35,0
col·lectiu	16,2	29,6
Privat + col·lectiu	1,8	1,0
altres	3,3	0,6
no es desplaça	2,1	3,0
NS/NC	0,6	0,9
Total	100,0	100,0

Font: Enquesta de la Regió de Barcelona

Hem de tenir en compte que les dones accedeixen menys al vehicle privat que els homes, a nivell de l'Estat Espanyol de cada 100 persones que poden conduir, 38 són dones.

Aquestes dades ens indiquen que l'actual manca de transport públic que permeti l'accés a determinats polígons industrials i la ubicació geogràfica de determinades empreses provoquen una clara discriminació a les dones per l'accés al treball.

Secretaria de la dona

PROPOSTES SINDICALS

- Millorar l'Avantprojecte de Llei de Garantia d'Igualtat entre homes i dones, durant el procés de tramitació parlamentària en la direcció d'ampliar el permís de paternitat a 4 setmanes i eliminar el requisit d'un temps de cotització a la Seguretat Social, per tenir dret a la prestació de maternitat.
- Emplaçar a la Patronal Catalana a negociar i acordar mesures d'igualtat als convenis sectorials i Plans d'igualtat a les empreses de més de 250 treballadors.
- És necessària una nova organització del temps de treball que permeti l'harmonització de la vida personal i familiar amb la laboral, i en aquest sentint desenvolupar i concretar en cada sector i empresa el que estableix la Llei d'igualtat i l'acord Interprofessional de Catalunya.
- Proposem crear la figura de la delegada i delegat per la igualtat, i que el Govern Català posi els mitjans suficients per aconseguir-ho, tal com fa subvencionant a les empreses per la contractació de tècniques per a la igualtat.
- Concretar als convenis sectorials i d'empresa l'Acord Interprofessional de Catalunya en el que fa referència a la no discriminació per raó de gènere, igualtat salarial, formació, promoció, etc.
- Més recursos per la inspecció de treball per poder combatre la discriminació per raó de gènere en les relacions laborals.

Març, 2006

Secretaria de la dona
Comissions Obreres de Catalunya